

Magdalena Vlah-Hranjec

NA SO PEVDU I KOMEDIJU

MAGDALENA VLAH – HRANJEC
NA SO PEVDU I KOMEDIJU

MAGDALENA VLAH – HRANJEC
NA SO PEVDU I KOMEDIJU

NAKLADNIK
GRAFIKA D.O.O., OSIJEK

SUNAKLADNIK
KNJIŽEVNI KRUG “REČI RIEČ”

ZA NAKLADNIKA
IVAN PLAČKO

ZA SUNAKLADNIKA
PETRANA SABOLEK

UREDNIK
MAGDALENA VLAH-HRANJEC

GRAFIČKI UREDNIK
DRAGUTIN-DADO ŠTEBIH

DIZAJN KORICA
DRAGUTIN-DADO ŠTEBIH

TISAK
GRAFIKA D.O.O. OSIJEK

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 821.163.42'282-2

VLAH-Hranjec, Magdalena
Na so pevdu i komediju / Magdalena Vlah-Hranjec. - Čakovec : Grafika : Književni krug, 2005.

ISBN 953-6466-28-7 (Književni krug)

450921073

Pogovor

Ova se knjiga sastoji od 8 komedija (Bunda, Pajdašice, Precstavi je kraj, Kak se tira voda na svoj melin, Pod razno, Titijof kumič, Moj angel čuvor i Terapija za dušu).

Radnja komedije *Titijof kumič* događa se 60-tih godina, u vrijeme tvrdog komunizma. Ivec počinje nasjedati "svremenom odgoju" u školi. Ljuti se na babicu jer uvijek kad je ona kući, rodi se dijete; gadi mu se starinska hrana; ne križa se pred jelom; ne želi ići na polje... Zanimljiv je stilom upotrijebljen u popisu osoba gdje se nabranjanje djece završava točkama (...).

Bezbroj je prizora na temu motiva stara vremena / nova vremena: stariji bi kršćansko ime za novorođeno dijete, a Ivec bi suvremeno. Zanimljiva je "jezična" rasprava o jatu: Hoće li biti *Miljenko* ili *Milenko*. Međimurci se u osobnim imenima radije opredjeljuju za jekavski odraz jata kako bi se udaljili od srpskog jezika.

Autorica vješto upotrebljava i imena kao vrlo očite stileme: *Ivec* je na oca *Ivu* koji pristaje na *Titijovo kumstvo*; u *Pod razno* direktori *Demonić* (*vragu je s putre vušev*), *Lisić* (*prefrigan kak lisica*) i *Kuhačić* (*sakome kuhača*), njihova tajnica *Mrazićka*, predradnica *Dobrićka* (*dobra kak andel*)...

Iako ima negativnih likova, ni jedan ne pretjeruje u svojoj zloći i sve to ostaje u granicama prihvatljivosti. Komunistički dužnosnici ipak ne idu do kraja kad treba kazniti neposlušne i da ih se prevesti žedne preko vode. Sudjelovanjima u vjerskim obredima se ipak progleda kroz prste iako se u prvi mah prijeti žestokim sankcijama. Anica u komediji *Pod razno* lukavo uspijeva dobiti stan objašnjenjem da zbog svekra i svekrve mora ići u crkvu (*da bi ja samo jedne nedjelje propustila misu, u kući bi nastala nepodnošljiva situacija*).

Predstavnici režima često govore štokavski, dijelom zato jer jesu štokavci, a dijelom zato jer su predstavnici činovničkog aparata koji se na taj način odaleće od "puka". Komunisti Srbi govore, jasno, srpskim jezikom.

Pajdašice najbolja je autoričina komedija i scenski postavljena postiže velike uspjeha. Motiv je boravak susjede Kate u Americi. Franca i Mara pune zavisti razgovaraju s Katom o svemu što je tamo doživjela. Kroz američku prizmu s blagom ironijom se govori u suvremenim novotarijama (*sprevod cucka, bolnica za cucke, aparat za dlake pukati, šminka, lak za nofte...*). Kontrapunkt njihovoj "opijenosti" Katin je suprug Dragec koji ih spušta na zemlju i grubo *tira* Katu *pukat drača*.

Komedija *Bunda* tipična je svadbena komedija. Počinje velikom Marinom zavidnošću (pripadnicom nekadašnjeg višeg sloja jer se spominje kako je imala i služavku) zbog toga što si je susjeda Kata kupila bundu. Odmah zatim doznajemo da je Kata dobar dio života radila u Njemačkoj, a Mara i Štef su izdržali nekoliko tjedana i brzo pobjegli doma. Tu se načeo motiv zavisti Međimuraca koji nisu otišli u inozemstvo i imali mnogo manje materijalnih sredstava od onih koji su otišli. Pri tom nitko nije razmišljao koliko su oni obiteljske sreće morali žrtvovati i je li to bilo vrijedno tih novaca. Komedija sretno završava jer njihova kćer ostane u drugom stanju s Katinim sinom Ivecem koji svojoj punici kao dar donosi novu bundu.

Komedija *Terapija za dušu* događa se u ambijentu Varaždinskih toplica gdje pacijentice iz različitih dijelova Hrvatske (Osijeka, Splita, Varaždina, Gata i Međimurja) krate vrijeme tračanjem svojih i tudih muževa. Spličanku Ane tračaju da joj muž prevaža *Švabice bez grudnjaka, samo v gaćima de je dreta v rit zarezana*. Neki ih pacijenti (jedan je sličan *mister Binu*) i pogledavaju. Vrhunac radnje je kad medicinska sestra piye s njima kavu, a najednom dolazi doktor. Postoji opasnost da doktor vidi da sestra ništa ne radi. Da spase sestruru, odgume da je jednoj od njih pozlilo.

U komediji *Pod razno* ambijent je radnje tipična socijalistička radna organizacija u kojoj preduvjeti za napredovanje nisu radna sposobnost i stručna sprema, već članstvo u partiji. Članstvom u partiji mogli su se dobivati stanovi, liječenje u toplicama (što je nekada rijetkim sretnicima bio jedini vid turizma), plaćeno školovanje...

U komediji *Prectavi je konec kraj...* autorica vrlo uspješno ironizira virtualni svijet računala, interneta i *chata* gdje se i ljubav pretvara

u ispraznu komunikaciju apstraktnih elektronskih likova (čak će mama i stara baka postati sudionik portala “Iskrica” koji služi za ljubavno očijukanje). Ironizira se i isprazna “ljubavna poezija” sudionika na portalu: bakicu let duše podsjeća na smrt, a ne na ljubavni zanos; iako to ne zna artikulirati, baka je svjesna da su te ljubavne rime isprazne i da su nekadašnja pisma u kojima je *puca dečku pisala da ga ima rada* mnogo ljepša. Cijela je komedija kontrast između novotarija i tradicionalnog: s jedne strane pizza, aerobik, sprave za vježbanje, mobitel, internet, frizure, angлизmi..., a s druge strane baka i otac koji se nad svim tim uglavnom zgražaju.

U komediji *Kak se tira voda na svoj melin* autorica ismijava zavisti, posebice žensku, ali i robovanje današnjih ljudi suvremenim tehničkim novotarijama koje nam, kad se malo bolje razmisli, gotovo ničemu drugome ne služe osim da potrošimo novce, zauzmemo dragocjeni prostor u kući i napravimo bankama promet u vidu nepovoljnih kredita. Mašina za pranje suđa upravo je najeklatantniji primjer takvih novotarija.

Komedija *Moj angel čuvor* napisana je na tragu srednjevjekovnih prenja između duše i tijela i možemo reći da je ovo svojevrsni pokušaj oživljavanja te nekada vrlo popularne književne vrste. Autorica je vrlo spretno ukomponirala u jednu cjelinu problem alkoholizma i problem mogućnosti pokajanja nakon što je život već prošao. Čitatelji će sasvim sigurno s velikom pozornošću procjenjivati Šandorovo kajanje za grjehe učinjene protiv 6. i 9. Božje zapovijedi.

Ova zbirka komedija uspješan je primjer tzv.”ženske proze”: nositelji radnje su uglavnom ženski likovi, a muškarci su uglavnom prikazani ironično, kao oni “koji baš najbolje ne shvaćaju bit stvari”, ali ponekad i kao oni koji prizemljuju ženske likove kad pretjeraju u svojim”ženskim ekstazama” i prihvaćanju ”suvremenih novotarija”.

Osim literarnih vrednota, ono što ovo djelo čini iznimnim jest izvorni jezik kojim je pisano: skoro svaka rečenica frazem je u širem smislu te riječi (*Zdigla je nosa da to ne smeti; Vuha nam bodo pojeli; Nesam jo svoji riti mačeha.*) i svaka rečenica može biti iznimno dobra potvrda u dijalektološkom rječniku. Gotovo da bi se cijela knjiga mogla prenijeti u rječnik govora Goričana.

Autorica uglavnom vjerno prenosi fonološke i morfološke osobine govora Goričana bez straha da bi djelo postalo neprozirno čitateljima (gl.p.r.m.r.jd. završava na –v; prelazak *l* u *lj* ispred *u*, prelazak *l* u *v* na kraju sloga...), a odstupa u opravdanim slučajevima, npr. prelazak *nj*

u *j* nije dosljedno provedeno u tekstu što je dobro zbog čitljivosti. Možda se autorica mogla odlučiti da otvoreno *o* ipak piše kao *a* jer bi čitateljima zbog frekventnosti tih riječi etimološko pisanje ipak bilo lakše: (npr. *znaš* a ne *znoš*, *kava* a ne *kova*, *glava* a ne *glova*, *vrat* a ne *vrot*).

Ova zbirka Magdalene Vlah-Hranjec iznimni je biser u kajkavskoj književnosti i pravi spomenik starom Međimurju koje polako nestaje. Taj nestanak autorica ističe svakim retkom u ovom djelu.

Dr. sc. Đuro Blažeka